

"Hattâ insanın mütenevvi hissiyat-ı şedidesi, o istidad-ı muhabbetin istihaleleridir ve başka şekillere girmiş reşhalarıdır." İzah eder misiniz?

Hattâ insan-ı mü'minde, hayatına ve bekàsına ve vücuduna ve dünyasına¹ ve nefesine ve mevcudata karşı türlü türlü muhabbetleri ve şedit alâkaları, o istidad-ı muhabbet-i İlâhiyenin tereşşuhâtıdır."

"Hattâ insanın mütenevvi hissiyât-ı şedidesi, o istidad-ı muhabbetin istihaleleridir ve başka şekillere girmiş reşhalarıdır."(1)

İnsanın manevî kalbinde dercedilen nihayetsiz muhabbeti besleyen ve büyüten çeşitli kanalları vardır.

Mesela, akıl kâinattaki hikmetleri okur ve Hakim ismine karşı bir hayranlık, bir muhabbet duyar. Akıl, *"kudretin gizli definelerini açacak bir anahtar külçesi"* dir. Fen ve teknik sahasındaki bütün keşif ve terakkiler aklın meyvesidir. İnsan akıl sayesinde nice garip ve acip eserler, kasırlar ve konaklar inşa etmiştir.

Kâinat, insan aklının önüne serilmiş sonsuz hikmet ve tılsımlarla dolu İlâhî bir kitap ve rabbanî bir sergidir. İnsan esrar-ı kâinatı okuyan ve gizli defineleri açan en mükerrem bir mahlûktur. Cenab-ı Hakk'ın insanın mahiyetine yerleştirdiği ve istidadına ektiği daneler akıl sayesinde neşvü nema bulur, semere verir ve marifet çiçekleri açar. İnsan, o akıl sayesinde en derin sırları keşfeder. Arz ve sema yapraklarını okuyarak, fikren cevelan eder.

Göz, kâinattaki güzellikleri okur, yine insanın kalbindeki muhabbet ateşini kuvvetlendirir.

Kulak, sesler âlemini açılan bir penceredir; insanın imanın kuvvetlenmesine, marifet ve muhabbetinin ziyadeleşmesine vesile olur.

İnsan her bir duygu, aza ve latifesi ayrı nimetleri tartar, ayrı manaları okur, böylece imanı inkişaf eder, marifeti derinleşir, Allah'a olan muhabbeti ziyadeleşir.

Demek ki insan, mahiyetine konulmuş, ruhuna takılmış her bir duygusunu ve latifesi marifet ve muhabbet yolunda sarf edebilirse, Allah'ı daha iyi tanır ve daha ziyade sever.

(1) bk. [Lem'alar, On Birinci Lem'a.](#)